ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી

સત્રાંત પરીક્ષા જુલાઈ – 2016

અભ્યાસક્રમ : સ્નાતક પદવી અભ્યાસક્રમ **(B.A./B.Com.)**

Numerical Code B.A.: 0001
Numerical Code B.com.: 0002
નોંધણી નંબરઃ ___________

પાઠ્યક્રમ : સમાજનો અભ્યાસ **(ESO-01)** **Numerical Code: 0067**

તારીખ : **10/07/2016**

સમય : **03.00 to 06.00**

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર આપવા ફરજીયાત છે. **કુલ ગુણ : 70**

પ્ર.1 સમાજશાસ્ત્રના મુખ્ય સ્થાપકો અંગે નોંધ લખો. **(12)**

અથવા

લગ્નની વ્યાખ્યા આપી, લગ્નના સ્વરૂપો ચર્ચો.

પ્ર.2 વંશાનુક્રમ વ્યવસ્થા સદ્રષ્ટાંત સમજાવો. **(12)**

અથવા

ઉત્પાદના અંગે કાર્લ માર્ક્સ, વેબર તથા દર્ખાઈમના વિચારો જણાવો.

પ્ર.3 રાજકીય પ્રથાનું કાર્ય જણાવો. **(12)**

અથવા

સંસ્કૃતિની વિભાવના સમજાવી, સંસ્કૃતિ અને જીવાશાસ્ત્રનો સંબંધ સમજાવો.

પ્ર.4 સામાજિક રચનાની વિભાવના સ્પષ્ટ કરી, સામાજિક રચના અંગેના મુખ્ય મંતવ્યો ચર્ચો. **(12)**

અથવા

સામાજિક વિચલનનું સ્વરૂપ સમજાવી, વિચલનની સમજૂતી આપો.

પ્ર.5 **(A) ટૂંકનોંધ લખો. (ગમે તે બે)** **(12)**

1. સંસ્થાનવાદની સમસ્યાઓ
2. લગ્ન સંસ્થામાં આવેલું પરિવર્તન
3. દૂરસંચાર માધ્યમો અને સામાજિકરણ
4. સામાજિક પરિવર્તનનું સ્વરૂપ
5. આધુનિક મૂલ્યાપ્રથા

(B) ખાલીજગ્યા પૂરો. **(10)**

1. _________જ્યાં માતા એ કુટુંબ/ગોત્રની વડી હોય છે.

   A. પિતૃપ્રધાન કુટુંબ B. માતૃપ્રધાન કુટુંબ C. સંયુક્ત કુટુંબ

2. __________માં લગ્ન હંમેશા કોઈ જ્ઞાતિ, વર્ગ અથવા જનજાતિ સમૂહવિશેષની અંદર જ કરવામાં આવે છે.

   A. અંતઃલગ્ન B. બહિર્લગ્ન C. પ્રેમ લગ્ન

3. અમુક બાબતને ખૂબ ઉંડે સમાવવી જેથી તે વ્યક્તિના વર્તનનો ભાગ બને, તેને _________તરીકે ઓળખાય છે.

   A. સામાજીકણ B. સાંસ્કૃતિકરણ C. આંતરીકરણ

4. _________ દ્વારા ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓ ઉપભોક્તા સુધી પહોંચે તેવી વ્યવસ્થા.

A. વિતરણ B. વહેંચણી C. આર્થિક વ્યવસ્થા

5. લોકોની સંખ્યાત્મક સ્થિતિ દર્શાવતા મહત્વના આંકડા એટલે __________.

A. આંકડાશાસ્ત્ર B. વસ્તીશાસ્ત્ર C. માનવશાસ્ત્ર

6. રાજ્યની વ્યક્તિ અને સંગઠનો પરની સર્વોચ્ચ સત્તા એટલે __________.

A. સાર્વભૌમત્વ B. રાજાશાહી C. લોકશાહી

7. _________ભૂમિકા એ વ્યક્તિ સ્વપ્રયત્નો દ્વારા પ્રાપ્ત કરે છે.

A. અર્પિત B. અર્જિત C. ભૂમિકા સંકુલ

8. "સાંસ્કૃતિક મંદતા" ની વિભાવના __________સમાજશાસ્ત્રીએ આપી.

A. શ્રીનિવાસ B. મર્ટન C. ઓગબર્ન

9. __________એટલે એક સામાજિક પરીસ્થિતિ, જેમાં મૂલ્યો એકબીજાના વિરોધી, નબળાં અને અભાવ દર્શાવતા હોય.

A. એનોમી B. આવેગ C. વિમુખીકરણ

10. સાંસ્કૃતિક _________એટલે તમામ માનવ સમાજોમાં સાર્વત્રિક રીતે જોવા મળતી સંસ્થાઓ અને સાંસ્કૃતિક પરિપાટીઓ.

A. સાપેક્ષવાદ B. સાર્વત્રિકતા C. વિસ્તાર

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી

સત્રાંત પરીક્ષા જુલાઈ – 2016

અભ્યાસક્રમ	: સ્નાતક પદવી અભ્યાસક્રમ **(B.A./B.Com.)**	**Numerical Code B.A.: 0001** **Numerical Code B.com.: 0002** નોંધણી નંબરઃ _______________
પાઠ્યક્રમ	: ભારતમાં સમાજ **(ESO-02)**	**Numerical Code: 0068**
તારીખ	: **11/07/2016**	
સમય	: **03.00 to 06.00**	
સૂચના	: દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર આપવા ફરજીયાત છે.	કુલ ગુણ : **70**

પ્રશ્ન-1 એકતા અને વિવિધતાની વિભાવનાઓ સમજાવી ભારતમાં વિવિધતાના સ્વરૂપો જણાવો. **(12)**

અથવા

ભારતમાં સગપણ વ્યવસ્થાનો અભ્યાસ કરવાના મુખ્ય અભિગમો ચર્ચો.

પ્રશ્ન-2 સ્વાતંત્ર્યોત્તર શહેરી અર્થતંત્રનં સ્વરૂપ જણાવો. **(12)**

અથવા

શિખ ધર્મનો વૈચારિક પાયો ચર્ચો.

પ્રશ્ન-3 જ્ઞાતિ સંસ્થામાં આવેલું પરિવર્તન જણાવો. **(12)**

અથવા

ભારતમાં સ્ત્રીઓ અને કાયદા સંદર્ભે ચર્ચા કરો.

પ્રશ્ન-4 ભારતમાં એથ્નિક સંઘર્ષો જણાવી એથ્નિક સંઘર્ષોની સમસ્યાનું નિવારણ જણાવો. **(12)**

અથવા

પર્યાવરણશાસ્ત્ર એટલે શું? સ્વાસ્થ્ય અને પર્યાવરણની ચર્ચા કરો.

પ્રશ્ન- 5 **(A) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે)** **(12)**

1. લગ્નના પ્રકારો
2. ભારતમાં એકતાસાધક પરિબળો
3. સગપણ સમૂહો
4. જ્ઞાતિ અને વ્યવસાય
5. બિરસા મુંડા આંદોલન

(B) ખાલીજગ્યા પૂરો. **(10)**

1. જજમાની વ્યવસ્થા એટલે __________ વચ્ચે કાર્યાત્મક પરસ્પરાવલંબનની વ્યવસ્થા.
   A. જ્ઞાતિઓ B. વર્ણો C. વર્ગો
2. ___________ એ ઉત્તર ભારતમાં ગામડાની અંદર લગ્ન કરવાની બંધી ફરમાવતી પરંપરા દર્શાવે છે.
   A. ગોત્ર બહિર્લગ્ન B. ગ્રામ બહિર્લગ્ન C. અંતઃ લગ્ન
3. સ્ત્રીપક્ષે વંશજ ઓળખવાની પધ્ધતિ એટલે __________.
   A. સંયુક્ત કુટુંબ B. પિતૃવંશીય C. માતૃવંશીય

4. ઊંચી સામાજિક પ્રતિષ્ઠા કે સ્થાન ધરાવતા પુરુષનું પોતાનાથી નીચું સ્થાન ધરાવતી સ્ત્રી સાથેના લગ્નને ____________ લગ્ન કહેવામાં આવે છે.

A. પ્રતિલોમ B. અનુલોમ C. પતિલોમ

5. ____________ એ સામાજિક ચળવળ છે.

A. પ્રાર્થના સમાજ B. ભક્તિ આંદોલન C. પંચાયતી રાજ

6. સામાજિક આયોજન એ પરિવર્તન લાવવાનો ___________છે.

A. સહેતુક B. સભાન C. આકસ્મિક

7. પૃથ્વી પર જંગલોનું પ્રમાણ ________% હોવું જોઈએ.

A. 40 B. 50 C. 30

8. ___________એટલે બજારમાં પૈસા માટે વિનિમયમાં n પ્રવેશતી ચીજવસ્તુ અથવા સેવાની અંતર્ગત કિંમત કે મૂલ્ય.

A. વિનિમય મૂલ્ય B. વપરાશી મૂલ્ય C. સ્વઉપભોગ

9. અન્યધર્મીને પોતાના ધર્મમાં પરિવર્તન કરવાની પધ્ધતિ એટલે ___________.

A. ધર્મશાસ્ત્ર B. ધાર્મિક વિધિ C. વટાળવાદ

10. વ્યક્તિના જીવનમાં અર્થોપાર્જન અને કુટુંબ સંવર્ધનનો તબક્કો એટલે ____________.

A. વાનપ્રસ્થાશ્રમ B. વૃધ્ધાશ્રમ C. ગૃહસ્થાશ્રમ

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી

સત્રાંત પરીક્ષા જુલાઈ – 2016

અભ્યાસક્રમ	: સ્નાતક પદવી અભ્યાસક્રમ **(B.A./B.Com.)**	**Numerical Code B.A.: 0001** **Numerical Code B.com: 0002**
પાઠ્યક્રમ	: સમાજશાસ્ત્રીય વિચારધારા **(ESO-03)**	**નોંધણી નંબરઃ** ______________
તારીખ	: **12/07/2016**	**Numerical Code: 0069**
સમય	: **11.00 to 02.00**	
સૂચના	: દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર આપવા ફરજીયાત છે.	**કુલ ગુણ : 70**

પ્ર.1 ભારતમાં સમાજશાસ્ત્ર અને સામાજિક માનવશાસ્ત્રનો ઉદ્‌ભવ અને વિકાસની ચર્ચા કરો. **(12)**

અથવા

કાર્લમાર્કસનો ઐતિહાસિક ભૌતિકવાદ સમજાવો.

પ્ર.2 ઈમાઈલ દુર્ખાઈમ એ આપેલ યાંત્રિક એકતા અને દૈહિક એકતા વર્ણવો. **(12)**

અથવા

મેક્સવેબર રજૂ કરેલ ‘પ્રોટેસ્ટંન્ટ ધર્મનું નીતિશાસ્ત્ર અને મૂડીવાદ’ નો ખ્યાલ સમજાવો.

પ્ર.3 કાર્લમાર્કસે રજૂ કરેલ ‘અમલદાર શાહી’ નો ખ્યાલ સમજાવો. **(12)**

અથવા

મેક્સવેબરે દર્શાવેલા સામાજિક વર્તનના અને અધિકારના પ્રકારોનું વર્ણન કરો.

પ્ર.4 સંદર્ભ સમુહના નિર્ણાયકો વર્ણવો. **(12)**

અથવા

ધર્મ, જાદુ અને વિજ્ઞાન અંગે મેલિનોવસ્કીના વિચારો જણાવો.

પ્ર.5 **ટૂંકનોંધ લખો. (પાંચમાંથી કોઈપણ બે)** **(12)**

1. મેક્સવેબરના ધર્મ પરના તુલનાત્મક અભ્યાસો
2. આદર્શ પ્રરૂપો
3. સામાજિક ક્રિયા
4. ગોવિંદ સદાશિવ ધૂર્યેના સમાજશાસ્ત્રીય વિચારો
5. તુલનાત્મક પદ્ધતિ

પ્ર.6 **ખાલી જગ્યા પૂરો.** **(10)**

1. સમાજશાસ્ત્ર વિષયના પિતા ________ હતા.
2. બ્રહ્મોસમાજના સ્થાપક _____________ હતા.
3. ઓગસ્ટ કોમ્ટ ___________ દેશના સમાજશાસ્ત્રી હતા.
4. સમાજશાસ્ત્રમાં સામુહિક પ્રતિનિધિત્વનો ખ્યાલ રજૂ કરનાર ______ હતા.
5. મેકસવેબરે ___________ બે ઘટનાઓ વચ્ચેના સંબંધનો અભ્યાસ કર્યો હતો.
6. દુર્ખાઈમે શ્રમવિભાજન ___________ બે પ્રકાર દર્શાવ્યા છે.
7. દાસ કેપીટલ ગ્રંથના લેખક _________ છે
8. બીજાઓ ઉપર પોતાની ઈચ્છા લડવાની વ્યક્તિની શક્તિ એટલે ________ છે.
9. માર્કસના મત મુજબ માનવ સમાજનો સમગ્ર ઈતિહાસ _________ નો છે.
10. __________ શબ્દનો ઉપયોગ સૌ પ્રથમ ઓગસ્ટ કોમ્ટે કર્યો હતો.

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જુલાઈ- 2016

અભ્યાસક્રમ : સ્નાતક પદવી અભ્યાસક્રમ **(B.A./B.Com.)** **Numerical Code B.A.: 0001**
Numerical Code B.com.: 0002
નોંધણી નંબર : ________________

પાઠયક્રમ : સામાજિક સ્તરીકરણ **(ESO-04)** **Numerical Code: 0070**
તારીખ : **13/07/2016**
સમય : **11.00 to 02.00**
સૂચના : (1) કોઈપણ **પાંચ** પ્રશ્નોના જવાબ આપો. **કુલ ગુણ : 70**
(2) દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

પ્રશ્નઃ–1 આદિવાસીનો અર્થ આપી આદિવાસીઓમાં જોવા મળતી કૃષિવિષયક સ્તર રચનાની ઢબ સમજાવો. **(14)**

અથવા

કિંગ્સલે ડેવિસ અને ડબલ્યુ ઈ મૂરનો સ્તર રચના અંગેનો કાર્યાત્મવાદી સિદ્ધાંત સમજાવો.

પ્રશ્નઃ–2 કૃષિ આધારિત સંરચનામાં જમીન માલિકો, ગણોતપ્રથા અને મજૂરોની ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો. **(14)**

અથવા

ભારતમાં નગરીય કામદાર વર્ગનો ઉદ્દભવ અને વિકાસ સમજાવો.

પ્રશ્નઃ–3 સામાજિક ગતિશીલતાનો અર્થ સમજાવી સામાજિક ગતિશીલતાની ચેનલોની સમજૂતી આપો. **(14)**

અથવા

મધ્યમવર્ગનો અર્થ સમજાવી મધ્યમવર્ગ અને અન્ય વર્ગોનો સંબંધ સમજાવો.

પ્રશ્નઃ–4 પૂર્વ આધુનિક સમાજોમાં સ્તરરચા અભિગમો જણાવો. **(14)**

અથવા

ભદ્રવર્ગની વિભાવના આપી, ભદ્રવર્ગના પ્રકારોની સમજૂતી આપો.

પ્રશ્નઃ–5 **ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે)** **(14)**

1. ગાંધીજીના નેતૃત્વ હેઠળની ગ્રામોદ્ધાર ચળવળ
2. વર્ગ અને સત્તા
3. જમીન સુધારણા અને વર્ગરચનામાં પરિવર્તન
4. ભારતમાં ઉદ્યોગીકરણના તબક્કાઓ

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી

સત્રાંત પરીક્ષા જુલાઈ – 2016

અભ્યાસક્રમ	: સ્નાતક પદવી અભ્યાસક્રમ **(B.A./B.Com.)**	**Numerical Code B.A.: 0001** **Numerical Code B.com.: 0002** **નોંધણી નંબરઃ** _______________
પાઠ્યક્રમ	: સમાજ અને ધર્મ **(ESO-05)**	**Numerical Code: 0071**
તારીખ	: **10/07/2016**	
સમય	: **11.00 to 02.00**	
સૂચના	: દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર આપવા ફરજીયાત છે.	**કુલ ગુણ : 70**

પ્ર.1 ધર્મની સમાજશાસ્ત્રીય વ્યાખ્યા સમજાવી ધર્મના સમાજ શાસ્ત્રના વિકાસ ના તબક્કાઓ ચર્ચો. **(12)**

અથવા

ધાર્મિક જૂથોની ઉત્પત્તિ વિષે સમજ આપી ભારતમાં ધાર્મિક જૂથો વિષે મુદ્દાસર રજૂઆત કરો.

પ્ર.2 બિનસાંપ્રદાયિકવાદની સંકલ્પના સમજાવી તેનો ઉદ્દભવ અને ભારતમાં બિનસાંપ્રદાયિકવાદના અમલ વિષે વિસ્તારથી સમજાવો. **(12)**

અથવા

ધાર્મિક બહુત્વવાદ વિષે સમજાવી ધાર્મિક બહુત્વવાદ એક તથ્ય અને મૂલ્ય તરીકેની મુદ્દાસર રજૂઆત કરો.

પ્ર.3 હિન્દુ સામાજિક સંસ્થાઓનો પરિચય આપી ઐતિહાસિક અને સમકાલીન પરિવેશમાં હિન્દુ ધર્મ વિશેની ચર્ચા કરો. **(12)**

અથવા

ભક્તિ પરંપરા અને સૂફીવાદ વિષે વિસ્તારથી ચર્ચા કરો.

પ્ર.4 અર્વાચીન ધાર્મિક ચળવળ તરીકે આર્યસમાજ વિષે વિસ્તારથી લખો. **(12)**

અથવા

ભારતમાં યાત્રાઓની સામાજિક ઐતિહાસિક ભૂમિકા વિષે જણાવી યાત્રાઓનું સામાજિક મહત્વ સમજાવો.

પ્ર.5 ટૂંકનોંધ લખો. (પાંચમાંથી કોઈપણ બે) **(12)**

1. નેમ્બુ સમાજ વિષે ટૂંકમાં લખો.
2. નાગરિક ધર્મની વિભાવના અને પ્રકારો વિષે ટૂંકમાં સમજાવો.
3. સરળ અને જટિલ સ્થિતિમાં આદિવાસી ધર્મ વિષે ટૂંકમાં લખો.
4. જૈન અને બૌદ્ધ ધર્મના ઉદ્દભવ વિષે ટૂંકમાં લખો.
5. ઇસ્લામના સિદ્ધાંતો વિષે સમજાવો.

પ્ર.6 નીચે આપેલ બહુવૈકલ્પિક પ્રશ્નોના જવાબ આપો. **(10)**

1. નીચેનામાંથી કોણ સંસ્કૃતિના પ્રકાંડ પંડિત હતા અને પ્રાચીન ભારતીય દેવોમાં સૌથી વધુ રસ ધરાવતા હતા.
   (A) ટાયલર (B) મેક્સમૂલર (C) મેલીનોવસ્કા (D) રેડફિલક બ્રાઉન
2. દક્ષિણ સુદાનની ન્યુએર આદિવાસી સમૂહનો અભ્યાસ કયા વિદ્વાને કર્યો છે?
   (A) ઈવાન્સ પ્રિચાર્ડ (B) વેરીયર એલ્વિન (C) વેબર (D) ઈમાઈલ દૂર્ખેમ
3. નેમ્બુ લોકો કયા ખંડમાં વસે છે?
   (A) એશિયા (B) યુરોપ (C) આફ્રિકા (D) ઓસ્ટ્રેલિયા

4. ખ્રિસ્તી ધર્મના પવિત્ર ગ્રંથનું નામ શું છે?

(A) બાઈબલ (B) ગીતા (C) કુરાન (D) અવેસ્તા

5. કયા સમાજશાસ્ત્રીએ કહ્યું કે ધર્મ એ એક ભ્રમણા છે જે સમાજની શોષણખોર નીતિઓ પર પડદો પાડી રાખે છે.

(A) મેક્સવેબર (B) દુર્ખેમ (C) ટર્નર (D) કાર્લ માર્ક્સ

6. ઝોરાષ્ટ્રીયન ધર્મ કોણ પાળે છે?

(A) હિન્દુ (B) મુસ્લિમ (C) પારસી (D) જૈન

7. ખાસી આદિવાસીઓનો વસવાટ ક્યાં જોવા મળે છે?

(A) ઓરિસ્સા (B) ઉત્તરાખંડ (C) મેઘાલયની ટેકરીઓ (D) ઝારખંડ

8. ભક્તિ આંદોલનનો વિકાસ ક્યાં થયો હતો.

(A) ઉત્તર ભારત (B) મધ્ય ભારત (C) પશ્ચિમ ભારત (D) દક્ષિણ ભારત

9. આર્યસમાજની સ્થાપના કોને કરી હતી?

(A) સ્વામી વિવેકાનંદ (B) સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતી

(C) રાજા રામમોહનરાય (D) સૂરદાસ

10. નીચેનામાંથી કોણે યાત્રાનાં પ્રકારોની સમજૂતી આપી છે?

(A) ટાયલર (B) ફ્રેઝર (C) વેરિયર એલ્વિન (D) ટર્નર

ડૉ. બાબાસાહેબ આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી
સત્રાંત પરીક્ષા જુલાઈ- 2016

અભ્યાસક્રમ : સ્નાતક પદવી અભ્યાસક્રમ **(B.A./B.Com.)**

Numerical Code B.A.: 0001
Numerical Code B.com.: 0002

નોંધણી નંબર : ________________

પાઠયક્રમ : ભારતમાં સામાજિક સમસ્યાઓ **(ESO-06)**

Numerical Code: 0072

તારીખ : **11/07/2016**

સમય : **11.00 to 02.00**

સૂચના : (1) દરેક પ્રશ્નની સામે ગુણ દર્શાવેલ છે.
(2) દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર આપવા ફરજીયાત છે.

કુલ ગુણ : 70

પ્રશ્નઃ–1 બેરોજગારી એટલે શું? તેના પ્રકારો સમજાવો. **(14)**

અથવા

સામાજિક સમસ્યાઓ અંગેનો ગાંધીવાદી અભિગમ સમજાવો.

પ્રશ્નઃ–2 કુટુંબ નિયોજનનો અર્થ સમજાવી કુટુંબ નિયોજનના વિવિધ કાર્યક્રમોની ચર્ચા કરો. **(14)**

અથવા

સામાજિક સમસ્યાની વ્યાખ્યા આપી તેના લક્ષણો જણાવો.

પ્રશ્નઃ–3 જંગલોની પરિસ્થિતિ અથવા જંગલોના નાશથી ઉદ્‌ભવેલા પર્યાવરણ વિષયક પરિણામો – ચર્ચો. **(14)**

અથવા

સ્ત્રીઓની રોજગારી પર અસર કરતાં પરિબળોની ચર્ચા કરો.

પ્રશ્નઃ–4 નગરીકરણ એટલે શું? તેના સામાજિક પરિણામો જણાવો. **(14)**

અથવા

‘યુવાન’ અને ‘યુવા સાંસ્કૃતિ’ની વ્યાખ્યા આપી યુવાનોમાં બદલાતી જતી મૂલ્ય વ્યવસ્થા અંગે માહિતી આપો.

પ્રશ્નઃ–5 **ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે)** **(14)**

1. બાળમજુરી
2. ગ્રામીણ કુટુંબવ્યવસ્થામાં પરિવર્તન
3. ગરીબીનાં કારણો
4. વૃદ્ધો માટેની નીતિઓ અને કાર્યક્રમો